

In Memoriam

**ДІЙСНИЙ ЧЛЕН НТШ ВОЛОДИМИР КОСИК
(1924–2017)**

Фото: © Іван Монолатій, 2001.

На життєвих дорогах і стежках кожного з нас, нині суцїх, час від часу зустрічаємо унікальних особистостей, життя і науковий чин яких чітко і однозначно свідчать про блискучий розум та ерудицію, інтелектуальність, а водночас скромність. Від нас самих залежить, чи наслідуватимемо ми таких людей у своєму, звичайному житті, чи ж будемо шукати якихось авторитетів з сумнівною репутацією людини і вченого.

Сумні вістки про відхід у засвіти тих, котрі завжди були поруч в хвилини і радості, і печалі, у миті слави і години забуття, в нашій українській християнській традиції завше призупиняють невпинний хід Історії, не важливо – персональної чи національної. Тож звістка про те, що 12 червня 2017 р. на 92-му році життя завершив свою земну мандрівку легендарний дослідник історії нашого народу Володимир Косик, стала для багатьох в Україні та поза нею суцїми символічною зупинкою в історичному часопросторі.

Життя Покійного – відкрита карта пам'яті нашого народу, з його звитягами і поразками, одчайдушною боротьбою за правду, проти кривд і фальсифікації української історії. Тож власне своїм життям українознавця упродовж ХХ – початку ХХІ ст. В. Косик послідовно доводив любов до свого народу і своєї держави ретельними і науково обґрунтованими дослідженнями з історії французько-українських взаємин, історії Української революції, історії України періоду Другої світової війни, історії ОУН. Зайве говорити, що вчений був унікальним дослідником, який, з одного боку, міцно стояв на позиціях джерелознавчих доказів тих чи тих подій, їх наукової інтерпретації, а другого – був активним діячем українського підпілля, націоналістом. Поза тим ця друга обставина ніколи не була для професора визначальною у його професійній діяльності, адже він не мав заздалегідь заготовлених відповідей на важкі питання з царини історії і політики, ніколи не намагався «вписувати» свою версію історіографії в якісь ідеологічні кліше.

Погодьмося, що таких, котрі хотіли сподобатися тоталітарній владі, зокрема в окупованій майже цілє ХХ ст. Підсоветській Україні було чимало. Вистачало подібних українофобів і україножерів від історії і вже в незалежній Українській державі. Саме з ними боровся Покійний силою незаперечних історичних фактів, міццю історичних джерел, наснагою щодо відновлення історичної правди – у своїх монографіях, наукових статтях, виступах на конференціях, академічною і громадською працею, лєвова частка якої пройшла в реаліях двох людиноненависницьких режимів ХХ ст. – комуністичного та нацистського.

Та й прийшов на цей світ майбутній вчений в умовах нової польської окупації Галичини, вже після поразки наших Визвольних змагань, 26 листопада 1924 р. в селі Вацевичі що на тодішній Дрогобиччині, у бідній селянській родині. Відтак, ймовірно, побачену у дитинстві несправедливість поляків щодо українців та їх підпільної боротьби у міжвоєнній Галичині, він відчував особливо сильно, бо за якийсь час вступив до ОУН. Наприкінці Другої світової війни за приналежність до цієї організації його, як і сотні інших українців, примусово вивезли до Східної Німеччини.

Звідти восени 1946-го В. Косик утік до Західної Німеччини, а вже 1948-го він перебрався до Франції. Саме у цій західноєвропейській країні і проминуло довге і плідне наукове і громадське життя Покійного. Розпочалося воно у Франції виснажливою роботою на фабриці і, паралельно, навчанням в паризьких Сорбонні та в Інституті історії сучасних міжнародних взаємин, а також в мюнхенському Українському Вільному Університеті, в якому здобув докторський ступінь за дисертацію «Політика Туреччини щодо України за часів Мазепи і Орлика». У 1981 р. В. Косик захистив докторську дисертацію в університеті Париж-1 (Пан-

теон-Сорбонна) на тему «Політика Франції відносно України в 1917-1918 рр.».

Одночасно молодий науковець заснував і редагував франкомовний журнал «Європейський Схід», працював у редакціях журналу «Визвольний шлях» (Лондон) і газети «Шлях перемоги» (Мюнхен), що були друкованими органами Закордонних частин ОУН, брав активну участь у громадсько-політичному житті української діаспори, а 1961-го його обрали головою «Об'єднання українців у Франції», а також був головою теренового проводу ОУН у Франції. Проте найбільше часу забирала науково-викладацька робота в Національному інституті східних мов і цивілізацій Університету Париж-3 в 1960–1980-х, а також виклади з історії України в УВУ в Мюнхені з 1960-х і до початку 2000-х років.

Важлива сторінка у професійній діяльності В. Косика – його праця в НТШ, розбудова Товариства у Західній Європі, продовження традицій осередку НТШ у Сарселі. Запам'яталася діяльність вченого як голови Західноєвропейського НТШ, ініціювання і проведення численних наукових конференцій у Франції не лише для українців, але й для французів з метою донесення історичної правди про важливі сторінки і постаті нашої історії – Українську революцію 1917-1921 років, Голодомор, ОУН, УПА, Симона Петлюру тощо.

Уславився вчений багатьма фундаментальними монографіями, публікаціями корпусу історичних джерел, а також зредагованими ним збірниками конференцій, частина з яких була видана вже в незалежній Україні. Серед них: «Симон Петлюра» (Париж; Мюнхен, 1980), «Українська Повстанська Армія. Короткий історичний огляд» (Стрий, 1992), «Розкол ОУН 1939–1940» (Львів, 1999), «Симон Петлюра» (Львів, 2000), «Українці у Франції» (Львів, 2008), «Правда історії. Роки окупації України 1939–1944» (Київ, 2008), «Спецоперації НКВД-КГБ проти ОУН» (Львів, 2009), «Боротьба за незалежність України в 1938–1941 роках» (Київ, 2013), чотиритомник «Україна в Другій світовій війні. Збірник німецьких архівних матеріалів» (Львів, 2000) та інші.

Осібне місце у доробку Покійного займає фундаментальне дослідження «Україна і Німеччина у Другій світовій війні» (перше видання 1986 р., французькою мовою). У 1992 і 1993 її перевидали українською, зокрема НТШ у Львові. Монографія стала першою в українській історіографії працею, яка на підставі багатьох німецьких джерел аналізувала політику нацистської Німеччини щодо України напередодні та під час Другої світової війни, а також взаємини структур Третього Райху з українським національно-визвольним рухом. Широта залучених документів різних інституцій нацистського режиму дала змогу отримати максимально неупереджену картину цих взаємин, а тому ця праця досі залишається базовою з цієї теми в нашій національній історіографії.

У 2002 р. івано-франківське видавництво «Лілея-НВ» оприлюднило дослідження професора В. Косика «Нариси історії України та українців», яке нині вже є бібліографічною рідкістю.

Після здобуття нашою державою незалежності, вчений неодноразово відвідував Батьківщину, був активним учасником наукового і освітнього життя. Зокрема з 1992 р. В. Косик читав спецкурси в університетах Києва, Івано-Франківська, Тернополя і Дрогобича. З 2000 р. обіймав посаду професора Львівського національного університету ім. Івана Франка, читав лекції з історії України.

Професор В. Косик мав легку руку: за його безпосередньої участі як наукового керівника добрий десяток науковців з України, котрі були студентами УВУ в Мюнхені у 1990-х – на початку 2000-х, захистили магістерські і докторські дисертації з історії України і отримали наукові ступені УВУ. Зокрема з-поміж нині відомих вчених Прикарпаття, свого часу учнями Покійного були декан Факультету історії, політології і міжнародних відносин ПНУ ім. Василя Стефаника, доктор історичних наук, професор Микола Кугутяк, Міський голова Тисмениці, доктор історичних і юридичних наук, професор Степан Сворака, а також автор цього спомину – спочатку як магістрант, а згодом як докторант В. Косика.

Оскільки Покійний був завжди надзвичайно уважний до проблем, які бралися досліджувати його учні, тому його наукова і методологічна допомога відчувалася на усіх етапах написання і підготовки до захисту дисертацій, не гордував він відповідати з Парижа чи Мюнхена на листи своїх вихованців в Україні. Назавжди запам'ятається його безкомпромісна вимога щодо знання джерел проблеми, їх критика та інтерпретації, володіння цілим набором методів і підходів, а також «вписування» сюжетів національної історії в загальноєвропейський і світовий контексти, акцентування на потребі актуалізації «українського» питання в історії, політиці і міжнародних відносинах ХХ століття.

Наукові здобутки Покійного були пошановані державними нагородами Франції та України. Зокрема 1998-го за публікації французькою мовою про Україну його нагородили Орденом мистецтв, письменства і гуманітарних наук, а відтак 2005-го він став вже офіцером цього Ордену; за плідну наукову працю 2005-го його нагородили орденом «За заслуги» III ступеня. Професор В. Косик у 2000-му отримав Золоту медаль УВУ і того ж року став лауреатом Міжнародної літературної премії ім. Івана Кошелівця. В останні роки життя Покійний був почесним членом Головної булави Всеукраїнського братства ОУН-УПА, ініціатором створення Центру досліджень визвольного руху у Львові, був його почесним головою.

Незважаючи на те, що професор В. Косик відійшов у засвіти в Парижі, останній земний спочинок, згідно з заповітом, знайшов він в рідній українській землі. Поховали видатного українського історика 27 че-

рвня 2017 р. на Личаківському цвинтарі у Львові. Співчуття з приводу його смерті висловили Голова НТШ в Україні, член-кор. НАН України Роман Кушнір та Почесний голова НТШ в Україні, доктор історичних наук Олег Купчинський.

Прикарпатська спільнота НТШ та прикарпатці – вихованці УВУ в Мюнхені – щиро сумують з приводу смерті професора Володимира Косика – свого Учителя, видатного історика України ХХ століття, а водночас надзвичайно цікавої та енергійної людини, діяльністю якої захоплювалися і намагаються наслідувати у своїй професійній діяльності.

Ми переконані, що найкращим вінком на його могилу стане ретельне прочитання його численних досліджень з історії українського національно-визвольного руху, їх популяризація в гроні не лише колег-науковців, а й навчальних аудиторій вишів, в котрих нині працюють учні Професора. Тоді пам'ять про Покійного насправді буде дієвою, а не лише спонтанною до урочистого ювілею чи сумної річниці, саме тоді можна буде говорити, що чин дійсного члена НТШ, видатного історика України Володимира Косика житиме й надалі в новітньому українському державотворенні та історієписанні.

І. С. Монолатій
(Івано-Франківськ)